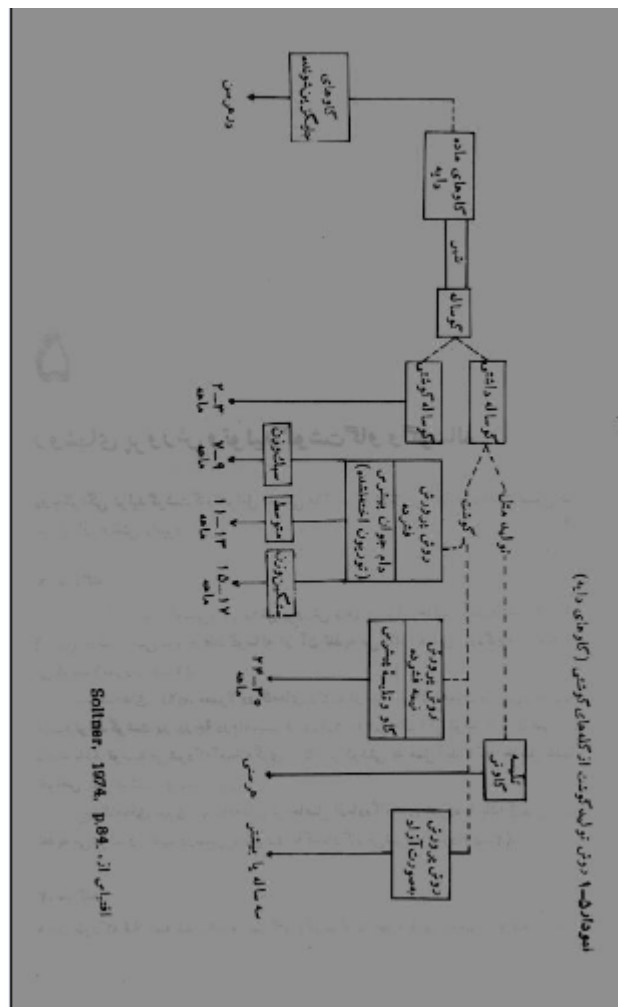

روشهای پرورش و تولید گوشت گاو و گوساله

در چگونگی تولید گوشت گاو عوامل مختلفی موثرند که مهمترین آنها عبارتند از : نوع گله ، سن کشتار و نقش دامپروران

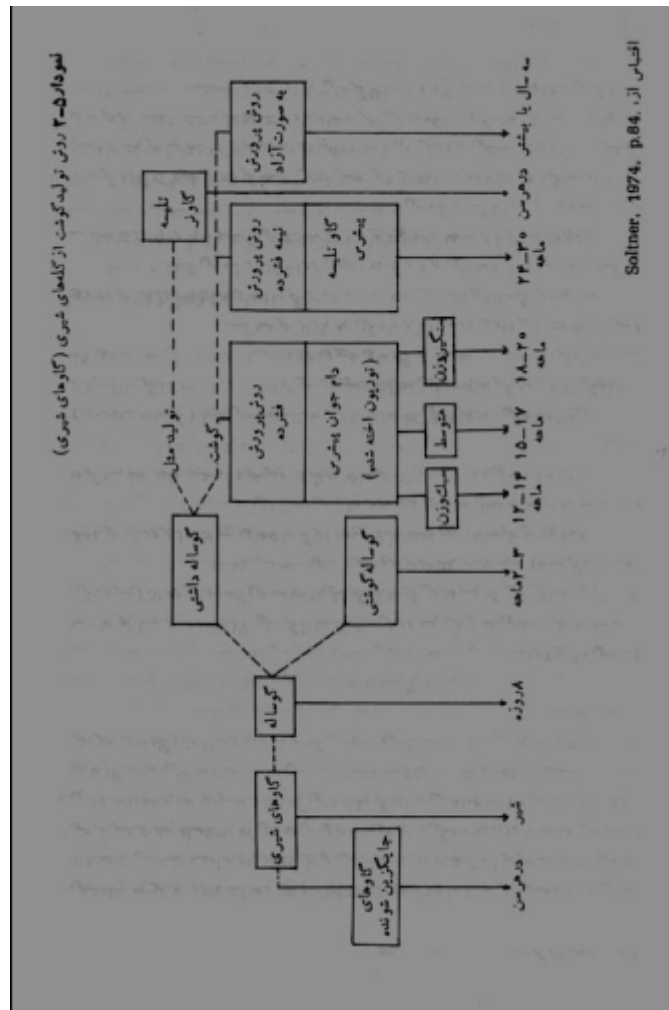
(۱) نوع گله :

(الف) گله های گوشتی: در روش پرورش دامهای نژاد خالص معمولاً شیر گاو ماده (مادر) دوشیده نمیشود و فقط گوساله از آن تغذیه میکند. به این ماده گاوها دایه نیز میگویند.

(ب) گله های دو کاره : معمولاً در گله های دو کاره تولید شیر از اهمیت بیشتری برخوردار است و تولید گوشت در درجه دوم اهمیت قرار دارد. با این حال اگر تولید گوشت ضرورت داشته باشد توصیه میشود که آمیخته گری با گاو نر گوشتی بعمل آید تا گله حاصل شده از خواص بهتر گوشت بهره مند شود.

ج) گله های شیری: گوساله های نر حاصل از ماده گاوهای شیرده با یک رژیم پروراری تغذیه میشوند و اغلب در سنین پایین روانه کشتارگاه میشوند (شکل زیر)

۲) سن گشتار:

همانطوریکه گفته شد رشد و نمو گاو و گوساله تا حد زیادی به میزان و کیفیت تغذیه بستگی دارد و همین امر مستقیماً در تعیین سن کشتار دام نیز دخالت دارد. با توجه به اهمیتی که سن کشتار در امر تولید گوشت دارد چهار سن برای کشتار دام مناسب تشخیص داده شده است. سن هشت تا دوازده ماهگی برای گوساله های نر جوانی که بلافاصله بعد از شیرگیری پروار شده اند، سن ۲۴ تا ۳۰ ماهگی برای گوساله هایی که ابتدا خوب تغذیه شده اند ولی سپس در زمستان از کیفیت تغذیه آنها کاسته شده است، سن سه تا چهار سالگی برای گاوهایی که در مراتع تغذیه میکنند و بالاخره دامهایی که باید بوسیله ماده گاوهای جوانتر جانشین شوند.

۳) نقش دامپروران:

با توجه به طول مدتی که برای پرورش یک گوساله گوشتی لازم است ، و با توجه به گوناگونی مسایل فنی که پرورش گوساله گوشتی ایجاب میکند ، دامپروران (پرورش دهندگان گوساله) باید در هر یک از موارد زیر دارای تخصص باشند.

الف) پرورش گوساله : این دسته از دامپروران گوساله های جوان را پرورش میدهند و با توجه به موقعیت محل در سنین زیر به فروش میرسانند.

سن ۸ تا ۱۰ ماهگی : در شرایطی که گوساله در طول عمر خود از شیر مادر تغذیه کرده است.

سن ۶ تا ۸ ماهگی : در شرایطی که تغذیه با شیر خشک انجام میشود (گوساله را در سن ۲ تا ۳ ماهگی از شیر میگیرند) در این حالت دامپرور میتواند پرورش دهنده گوساله نوزاد نباشد بلکه گوساله های نر حاصل از گاوهای شیری را در سن ۸ تا ۱۵ روزگی خریداری کند و پس از یک دوره پروراری در سن ۶ تا ۸ ماهگی به بازار عرضه کند.

ب) پرورش گوساله پروار : این دسته از دامپروران گوساله های ۸ تا ۱۵ روزه را خریداری می کنند و تا سن ۱ تا ۲ سالگی پروار کرده و سپس روانه کشتارگاه می کنند.

ج) پرواربندی : پرواربند ها دامهای لاغر را خریداری میکنند و آنها را به وزن مناسب میرسانند و سپس روانه کشتارگاه می کنند.

با توجه به عوامل مختلفی که در نحوه پرورش گاو و گوساله گوشتی دخیل می باشند روشهای ذیل مورد بررسی قرار می گیرند.

روش پرورش گاو در مرتع (گاو ۳ سال به بالا)

در این روش گاو در طول سال در مرتع چرا می کند و شیر ماده گاوها فقط به مصرف تغذیه گوساله های می رسد. این روش پرورش بیشتر در کشورهای طبیعی یا دست کاشت فراوانی دارند متداول است و تقریباً مشابه روش پرورش گوسفند در مناطق عشایری ایران است.

بطور کلی گوساله در بهار به دنیا می آید و تا اواخر تابستان همراه با مادر در مرتع چرا و از شیر مادر تغذیه می کند. سپس در پاییز از شیر گرفته میشود و با شروع زمستان و کمبود علوفه به اولین مرحله کاهش سرعت رشد می رسد. بدین ترتیب که تا قبل از

شیر گرفتن حد متوسط اضافه وزن روزانه بین ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ گرم است در صورتی که طول زمستان اضافه وزن به ۲۵۰ تا ۳۰۰ گرم در روز تقلیل می یابد.

تغذیه زمستانه شامل علف خشک مرتع و گاهی ریشه ها و غده ها می باشد. معمولا در این فصل گوساله های نر اخته میشوند. در بهار بعدی گوساله ها مجددا روانه مرتع میشوند و از علوفه کافی و با کیفیت عالی تغذیه می کنند. در این حالت اضافه وزن روزانه حدود ۴۰۰ تا ۶۰۰ گرم است. در آخر فصل اگر گوساله روانه کشتارگاه نشود ، زمستان دوم مجددا در فقر غذایی قرار خواهد گرفت و در این شرایط اضافه وزن روزانه به ۳۰۰ تا صفر گرم تقلیل خواهد یافت . در هر حال گوساله در سال دوم بهتر از سال اول فقر غذایی را تحمل می کند. بعد از سومین بهار ، گاو مرتع ۳ تا ۴ ساله است و دارای وزنی حدود ۷۰۰ تا ۹۰۰ کیلوگرم خواهد بود که در این حالت آماده کشتار می باشد.

کیفیت لاشه و گوشت:

کیفیت مرغوب:

لاشه گاوهای گوشتی ۳ تا ۴ ساله ای که در مرتع پرورش می یابند و غذای اصلی آنان را علف تشکیل میدهد به شرح زیر طبقه بندی میشود:

- لاشه مرغوب لاشه ای است که بهترین بازده گوشت را (۴۰۰ تا ۴۵۰ کیلوگرم) از وزن زنده (۸۰۰ تا ۹۰۰ کیلوگرم) داشته باشد.
- لاشه مرغوب لاشه ای است که بهترین شکل بدن را از نظر خواص گوشتی داشته باشد و همچنین دارای کمترین میزان استخوان باشد.
- لاشه مرغوب لاشه ای است که چربی بین الیاف عضلانی و بافتهای آن به طور متناسب و موزون پخش شده باشد.
- لاشه مرغوب لاشه ای است که گوشت آن پر رنگ ، رسیده ، نرم و آبدار باشد و بعد از پختن نیز بسیار لذیذ باشد.

کیفیت نامرغوب:

کیفیت نامرغوب برای قصاب عبارت است از وزن زیاد قسمتهای دنده و چربیهای مربوط به آن و تردی کمتر گوشت گاو شدر مقابل گوشت گوساله.

کیفیت نامرغوب برای پرورش دهنده دام عبارت است از طولانی بودن دوره پرورش همراه با گردش کند سرمایه ای که به کار گرفته شده است. بر عکس مخارج علوفه و غذا کمتر است و از نظر جا و مکان نیز به سرمایه گذاری وسیعی احتیاج نیست زیرا دامها یا در مرتع نگهداری میشوند یا در طویله های باز.

روش پرورش گاو در مرتع و جایگاه:

این روش پرورشی نیز مشابه روش قبلی است ، بدین ترتیب که گوساله از ابتدای تولد مستقیماً از پستان مادر شیر میخورد و تمام شیر مادر صرف تغذیه گوساله نوزاد میشود. ولی در شروع فصل زمستان گوساله در جایگاه از تغذیه بهتری برخوردار است و به اضافه وزنی حدود ۳۰۰ تا ۴۰۰ گرم در روز می رسد. در بهار دوم نیز با چرا در مراتع به اضافه وزنی حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ گرم در روز دست خواهد یافت و با شروع دومین پاییز در سن ۱۶ تا ۱۸ ماهگی آماده کشتار می شود. با این حال تعدادی از دامپروران با اجرای یک برنامه تغذیه فشرده در دومین زمستان دامهای لاغر را کاملاً پروار میکنند و در سن ۲۴ تا ۳۰ ماهگی به وزن زنده ۶۰۰ تا ۷۰۰ کیلوگرم می رسانند و روانه کشتارگاه می کنند.

کیفیت لاشه و گوشت:

در این روش پرورش ، وزن لاشه زیاد نیست و پاره ای اوقات از شکل طبیعی خوبی نیز برخوردار نیست. چربی لاشه کم است ، گوشت کمی نارس و چربی بین عضلانی نیز کافی نیست. مع ذالک تردی و آبدار بودن گوشت یکی از صفات خوب این دسته از گاوها به شمار می رود. از طرف دیگر چون زودتر روانه کشتار گاه می شوند دامدار برای پرورش این قبیل گاوها ملزم به تهیه و ذخیره علوفه به مقدار زیاد نخواهد بود.

روش پرورش گاو در جایگاه:

این دسته از دامها را گاوهای جوان پیش رس می نامند. این دامها در کشورهای انگلیسی زبان به Baby beef معروفند. مشخصات این دامها بصورت زیر خلاصه میشود:

- بیشتر آنها از گاوهای نر جوان تشکیل شده است و به ندرت تلیسه در بین آنها دیده میشود.
- بعلاوه تغذیه فشرده از رشد بسیار سریع و فراوان برخوردار میباشند.
- خیلی زود به کشتارگاه روانه میشوند ، حدوداً ۹ تا ۱۸ ماهگی (بطور متوسط یک سالگی) و در این حالت وزن آنها بین ۳۰۰ تا ۵۵۰ کیلوگرم (بطور متوسط ۴۵۰ کیلوگرم) است.

بطور کلی هر نوع گوساله ای را برای این نوع پرورش می توان انتخاب کرد.

کیفیت لاشه و گوشت:

لاشه گاوهای جوان پیشترس در درجه اول برای قصابها و کشتار کننده ها سود بخش است ، زیرا بازده لاشه اغلب به علت رشد عالی و همه جانبه بدن بسیار خوب است ، چربی کم ذخیره میشود ، و استخوانها بسیار ظریف هستند.

در دامهای م سن و سال (کمتر از ۱۸ ماه) گوشت کم رنگ است ، در صورتی که در دامهای کمی مسن (۱۸ تا ۲۲) رنگ گوشت پر رنگ تر و قرمز تر است. به طور کلی گوشت این نوع دامها به علت اینکه چربی داخل عضلانی بسیار کم است ، خشک و کم آب است و برای پختن قدری سفت است. هر چند که در مبحث نمو بدن قبلا عنوان شده است که گوشت جوان باید ترد و آبدار باشد ولی این قبیل گوشتها در ابتدای پختن ترد است و چنانچه عمل حرارت دادن ادامه یابد بلافاصله تردی خود را از دست خواهد داد.

ظاهرا این طور به نظر می رسد که پرورش گاوهای جوان زود رس برای دامپروران از نظر اقتصادی به علل زیر سود آور باشد:

- رشد دام اخته نشده بیش از دامهای مشابه اخته شده و تلیسه است و جمع واحد غذای مصرف شده نیز کمتر است. به عبارت دیگر انرژی نگهداری کمتری احتیاج دارد و بافت چربی کمتری نیز تولید میکند.
- به علت کوتاه بودن دوره رشد امکان بیشتری وجود دارد تا سرمایه ثابت سریعتر به گردش بیافتد. با این حال در اغلب مواقع این برتری در مقابل نداشتن امکانات تهیه علوفه و مشکلات دیگر خنثی میشود. درست است که واحد غذایی مصرف شده کم است ولی چون بیشترین قیمت غذای دام را ترکیبات دانه ای و کنجاله های گرانقیمت تشکیل میدهد مخارج این قبیل غذاهای اولیه در مقایسه با علوفه بسیار گران است.
- بالاخره قیمت گوشت این قبیل دامها در بازار دستخوش تغییرات زیادی است ، در صورتی که قیمت گاوهای سنگین و مسن تر ثابت تر است.

روش پرورش گوساله شیری:

گوساله شیری عبارت است از گوساله جوانی که در سن ۳ تا ۵ ماهگی و در وزن ۱۲۰ تا ۲۵۰ کیلوگرم روانه کشتارگاه میشود و لاشه ای با وزن ۷۵ تا ۱۵۰ کیلوگرم تولید میکند. این گوساله ها فقط با شیر طبیعی یا شیر جانشین شونده تغذیه میشوند. هدف از این روش تغذیه که از نظر فیزیولوژیکی غیر معمول است عبارت است از:

- جلوگیری از تغییر شکل و تغییر فعالیت دستگاه گوارش دام شیرخوار به دستگاه گوارش دام نشخوارکننده واقعی و در نتیجه جلوگیری از افزایش وزن دستگاه گوارش به دست آوردن لاشه ای با وزن بیشتر (۶۰ تا ۶۵ درصد بازدهی)

- تولید گوشت سفید (بعلت کمبود آهن در شیر بوجود میآید) ، و تولید چربی بین عضلانی فراوان (که بعلت وجود چربی زیاد در شیر بوجود میآید) که منجر به تولید گوشتی خوشمزه و آبدار میشود. نا گفته نماند که این گوشت به خوشمزگی گوشت قرمز نخواهد بود.

روش پرورش به تفصیل خواهد آمد.

این گوساله ها از نژادهای مختلف هستند و بیشتر آنها را گوساله های نر نژاد شیری تشکیل میدهد.

روش پرورش گاوهای ماده خارج شده از گله:

این نوع گاوهای ماده اغلب بعد از بدنیا آوردن حداقل یک و حداکثر ۵ گوساله روانه کشتارگاه می شوند (بسته به درصد جایگزینی در گله). گاو که به دوره آخر بازدهی مفید رسیده باشد کمتر در این گروه قرار دارد. بطور معمول ۲۵ درصد از گاوهای شیری هر ساله جایگزین می شوند. به همین جهت سهم عمده ای در تولید گوشت به عهده دارند. تعدادی از این گاوها قادرند که پس از یک دوره کوتاه پرواری به وزن مطلوب برسند و روانه کشتارگاه شوند. بر عکس تعدادی دیگر آن قدر فرسوده اند که بعد از پرواری و رسیدن به وزن مطلوب از کیفیت خوب لاشه برخوردار نمی شوند و در کارخانجات کالباس سازی از آنها استفاده می شود.